NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-6]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

09.00.00-FALSAFA
journal.namdu.uz
PHILOSOPHICAL

"AHOLI MANFAATLARIGA XIZMAT QILISH"NING FALSAFIY MAZMUNI VA "IJTIMOIY BOQIMANDALIK"NI OLDINI OLISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI

Rahmonov Sherzod Tolibovich
Xalq deputatlari Buxoro viloyati Kengashi kotibiyati mudiri Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya : *Mazkur maqolada «aholi manfaatlariga xizmat qilish» tamoyilining ijtimoiy-falsafiy mohiyati, uning Yangi O'zbekiston sharoitida mahalliy vakillik hokimiyati faoliyatidagi nazariy va amaliy ahamiyati kompleks tahlil qilingan. Tadqiqotda inson manfaatlarini ta'minlash, ijtimoiy adolatni qaror toptirish, fuqarolarning ijtimoiy faolligini kuchaytirish hamda davlat va jamiyat munosabatlarini insonparvarlik tamoyillari asosida takomillashtirish masalalari ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan yoritilgan. Shuningdek, ijtimoiy boqimandalikning falsafiy va institusional asoslari, uning yuzaga kelish omillari hamda oldini olishning zamonaviy konseptual mexanizmlari tahlil etilgan. Maqolada mahalliy vakillik organlari faoliyatida faol fuqarolik, ijtimoiy sheriklik, inson kapitali, raqamli boshqaruv, jamoatchilik nazorati va ochiq boshqaruv mexanizmlarini rivojlantirish orqali aholi manfaatlariga xizmat qilish samaradorligini oshirishga doir ilmiy xulosalar hamda amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *aholi manfaatlari, aholi manfaatlariga xizmat qilish, ijtimoiy boqimandalik, ijtimoiy davlat, ijtimoiy adolat, mahalliy vakillik hokimiyati, mahalliy davlat boshqaruvi, xalq deputatlari Kengashlari, faol fuqarolik, fuqarolik jamiyati, inson kapitali, ijtimoiy sheriklik, ijtimoiy mas'uliyat, davlat va jamiyat munosabatlari, insonparvarlik, pragmatizm, sub'yektlashuv, ochiq boshqaruv, jamoatchilik nazorati, raqamli boshqaruv, elektron hukumat, mahalliy demokratiya, ijtimoiy faollik, barqaror rivojlanish.*

ФИЛОСОФСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ПРИНЦИПА «СЛУЖЕНИЯ ИНТЕРЕСАМ НАСЕЛЕНИЯ» И КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ СОЦИАЛЬНОГО ИЖДИВЕНЧЕСТВА

Аннотация: *В статье комплексно исследуются социально-философская сущность принципа «служения интересам населения», его теоретические основы и практическое значение в условиях трансформации системы местной представительной власти в Новом Узбекистане. Особое внимание уделено вопросам обеспечения интересов человека, укрепления социальной справедливости, повышения гражданской активности, а также совершенствования взаимоотношений государства и общества на основе гуманистических ценностей. Раскрываются философские и институциональные основы социального иждивенчества, анализируются причины его возникновения и современные концептуальные механизмы его предупреждения. Обосновывается необходимость развития активного гражданства, социального партнерства, человеческого капитала, цифрового управления, общественного контроля и механизмов открытого управления как важнейших факторов повышения эффективности реализации принципа служения интересам населения в деятельности органов местной представительной власти.*

Ключевые слова: *интересы населения, служение интересам населения, социальное иждивенчество, социальное государство, социальная справедливость, местная представительная власть, местное государственное управление, местные Кенгаши народных депутатов, активное гражданство, гражданское общество, человеческий капитал, социальное партнерство, социальная ответственность, отношения государства и общества, гуманизм, прагматизм, субъектность, открытое управление, общественный контроль, цифровое управление, электронное правительство, местная демократия, социальная активность, устойчивое развитие.*

THE PHILOSOPHICAL ESSENCE OF THE PRINCIPLE OF SERVING THE INTERESTS OF THE POPULATION AND THE CONCEPTUAL FOUNDATIONS FOR PREVENTING SOCIAL DEPENDENCY

Abstract: *This article comprehensively examines the socio-philosophical essence of the principle of serving the interests of the population and its theoretical foundations and practical significance in the transformation of local representative authorities in New Uzbekistan. The study analyzes the role of this principle in protecting human interests, strengthening social justice, enhancing civic engagement, and improving state–society relations based on humanistic values. Particular attention is paid to the philosophical and institutional nature of social dependency, the factors contributing to its emergence, and contemporary conceptual mechanisms for its prevention. The article substantiates that the development of active citizenship, social partnership, human capital, digital governance, public oversight, and open government mechanisms constitutes the principal means of improving the effectiveness of serving the*

interests of the population within the system of local representative government. Scientific conclusions and practical recommendations aimed at increasing the efficiency of local governance and ensuring sustainable social development are proposed.

Keywords: *public interests, serving the interests of the population, social dependency, welfare state, social justice, local representative authorities, local government, local councils, active citizenship, civil society, human capital, social partnership, social responsibility, state–society relations, humanism, pragmatism, subjectivity, open government, public oversight, digital governance, e-government, local democracy, civic engagement, sustainable development.*

Kirish: “Aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyili falsafiy jihatdan davlat va jamiyat munosabatlarining markaziga insonni, uning ehtiyojlari, qadr-qimmati va ijtimoiy farovonligini qo‘yadigan g‘oya sifatida talqin etiladi. Bu tamoyilning mazmuni klassik va zamonaviy siyosiy-falsafiy qarashlar kesishmasida shakllangan bo‘lib, unda insonni maqsad sifatida e’tirof etish g‘oyasi ustuvor hisoblanadi. Inson manfaatlariga xizmat qilish deganda faqat ijtimoiy yordam ko‘rsatish yoki resurslarni taqsimlash emas, balki fuqarolarning o‘z imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishi uchun shart-sharoit yaratish, ularning faol ishtirokini ta’minlash, ijtimoiy adolat va tenglikni qaror toptirish tushuniladi. Bu nuqtai nazardan qaraganda, mahalliy vakillik hokimiyatining asosiy vazifasi aholining turli qatlamlari manfaatlarini anglash, ularni muvofiqlashtirish va institusional shaklda ifoda etishdan iborat bo‘ladi.

Mazkur jarayonda “manfaat” tushunchasi ham falsafiy tahlilni talab qiladi. Manfaat insonning ob’yektiv ehtiyojlari va sub’yektiv intilishlarining birligi bo‘lib, u ijtimoiy munosabatlar tizimida namoyon bo‘ladi. Mahalliy darajada bu manfaatlar ko‘pincha iqtisodiy farovonlik, ijtimoiy infratuzilma, ta’lim, tibbiyot, ekologik xavfsizlik kabi sohalarda namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyilini noto‘g‘ri talqin qilish holatlari ham uchrab turadi. Ayrim hollarda bu tamoyil faqat ijtimoiy yordamni kengaytirish, davlat tomonidan barcha ehtiyojlarni qondirish sifatida tushunilib, “ijtimoiy boqimandalik” kayfiyatining kuchayishiga olib keladi. Ijtimoiy boqimandalik – bu shaxs yoki ijtimoiy guruhning o‘z hayoti uchun mas’uliyatni to‘liq davlat yoki boshqa institutlarga yuklashi, faol ijtimoiy pozisiyadan voz kechishi holatidir. Bu holat falsafiy jihatdan insonning erkinligi va mas’uliyati o‘rtasidagi muvozanat buzilishi bilan bog‘liq.

Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek, “Biz mamlakat hayotiga doir har bir qarorni xalqimiz bilan maslahatlashib, bevosita muloqot asosida qabul qilmoqdamiz. “Xalq davlat idoralariga emas, balki davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak” degan g‘oya bu borada faoliyatimiz mezoniga aylanmoqda”[1].

Mahalliy boshqaruv tizimida ijtimoiy boqimandalikning oldini olish uchun “faol fuqarolik” konsepsiyasiga tayanish zarur. Faol fuqarolik insonning jamiyat hayotida ishtirok etishga tayyorligi, o‘z manfaatlarini anglashi va ularni qonuniy yo‘llar orqali himoya qilishi bilan xarakterlanadi. Bu yerda davlatning vazifasi fuqarolarni tayyor “iste’molchi”ga aylantirish emas, balki ularni ijtimoiy sub’yekt sifatida shakllantirishdan iborat bo‘ladi. Mazkur masalada zamonaviy ijtimoiy-falsafiy nazariyalar muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, Prezidentmiz “Asosiy qonunimizda “Davlat xalq irodasini ifoda etib, uning manfaatlariga xizmat qilishi” to‘g‘risidagi norma belgilab qo‘yilgan”[2], deb ta’kidlagan edilar.

Ijtimoiy davlat konsepsiyasida davlatning aholiga nisbatan mas’uliyati e’tirof etilgan bo‘lsa-da, u fuqarolarning shaxsiy tashabbusi va mehnat faoliyatini rag‘batlantirish bilan uyg‘unlashtirilishi lozimligi ta’kidlanadi. Shu jihatdan, mahalliy vakillik organlari tomonidan amalga oshiriladigan ijtimoiy siyosat “qo‘llab-quvvatlash” va “rag‘batlantirish” mexanizmlarining uyg‘unligini ta’minlashi kerak. Amaliyotda buni quyidagi misollar orqali ko‘rish mumkin. Ayrim hududlarda ijtimoiy yordam dasturlari faqat moddiy ko‘mak berish bilan cheklanib qolganda, aholida davlatga boqimandalik ruhiyati shakllangan. Aksincha, kasb-hunar o‘rgatish, kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash, mikrokreditlar berish kabi chora-tadbirlar amalga oshirilgan hududlarda aholining iqtisodiy faolligi oshgan, ijtimoiy farovonlik barqaror tarzda ta’minlangan. Bu holat “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyilining to‘g‘ri talqini aynan insonning faolligini oshirish orqali amalga oshirilishini ko‘rsatadi.

Falsafiy nuqtai nazardan, ijtimoiy boqimandalikning oldini olish insonning qadr-qimmatini tiklash, uni ijtimoiy jarayonlarning faol ishtirokchisiga aylantirish bilan bog‘liq. Bu esa o‘z navbatida ta’lim, tarbiya, madaniyat va axborot siyosati orqali amalga oshiriladi. Mahalliy darajada bu jarayon mahalla instituti, jamoat tashkilotlari va fuqarolik jamiyati institutlari orqali qo‘llab-quvvatlanadi. Davlat va jamiyat munosabatlaridagi mazkur yondashuv transformatsiya jarayonida yangi institusional mexanizmlarni talab qiladi. Jumladan, aholining fikrini inobatga olish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish, qaror qabul qilish jarayonida ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash kabi omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Bu mexanizmlar nafaqat aholi manfaatlarini himoya qilish, balki ularni shakllantirish va rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

[1] Мирзиёев Ш.М. 2-том Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. М 54. – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2018. – Б. 72.

[2] Мирзиёев Ш.М. 2-том Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. М 54. – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2018. – Б. 24.

Mahalliy vakillik hokimiyatining samaradorligi ko‘p jihatdan uning aholi bilan muloqot qilish darajasiga bog‘liq. Agar mazkur organlar aholining real ehtiyojlarini aniqlay olsa va ularga mos siyosat yuritsa, ijtimoiy ishonch ortadi. Aks holda, formal qarorlar va yuqoridan tushirilgan dasturlar samara bermaydi, aholida norozilik kayfiyati kuchayadi. Shu nuqtai nazardan, “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyilini amalga oshirishda ijtimoiy adolat kategoriyasi markaziy o‘rin tutadi. Ijtimoiy adolat resurslar taqsimoti, imkoniyatlar tengligi va huquqiy kafolatlar orqali namoyon bo‘ladi. Mahalliy darajada bu prinsipning ta’minlanishi aholining davlatga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi. Ijtimoiy boqimandalikning oldini olish esa aynan shu adolatli tizimni shakllantirish bilan uzviy bog‘liq. Agar jamiyatda mehnatga qarab taqdirlash, imkoniyatlar tengligi va shaxsiy mas’uliyat tamoyillari ustuvor bo‘lsa, boqimandalik uchun ijtimoiy asos qolmaydi. Aks holda, tengsizlik va adolatsizlik holatlari fuqarolarni passivlikka undaydi.

Mazkur jarayonda insonning ijtimoiy faolligi va mas’uliyatini oshirish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyilini amalga oshirishda faqat davlatning harakati yetarli emas, balki fuqarolarning o‘zlari ham ijtimoiy sub’yekt sifatida ishtirok etishi zarur. Ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan, jamiyatning barqaror rivojlanishi davlat va fuqarolar o‘rtasidagi o‘zaro mas’uliyat va hamkorlik munosabatlariga tayanadi. Bu munosabatlar bir tomonlama yordam berish yoki qabul qilish emas, balki o‘zaro ta’sir va sheriklik shaklida namoyon bo‘ladi. Mahalliy vakillik hokimiyati tizimida ushbu sheriklik munosabatlarini shakllantirish uchun institusional sharoitlar yaratilishi lozim. Jamoatchilik eshituvlari, ochiq muloqot platformalari, fuqarolar yig‘ini kabi mexanizmlar aholining fikrini to‘g‘ridan-to‘g‘ri ifoda etish imkonini beradi. Bunday mexanizmlar aholini faqat qarorlarni qabul qiluvchi sub’yekt emas, balki ularni shakllantiruvchi ishtirokchiga aylantiradi. Bu esa ijtimoiy boqimandalikka qarshi samarali vosita hisoblanadi. Ijtimoiy boqimandalikning shakllanishi ko‘p hollarda iqtisodiy va ma’naviy omillar bilan bog‘liq. Iqtisodiy jihatdan qaraganda, ishsizlik, kambag‘allik va imkoniyatlar cheklanganligi fuqarolarni davlat yordamiga qaram qilib qo‘yadi. Ma’naviy jihatdan esa, tashabbussizlik, mas’uliyatdan qochish va ijtimoiy passivlik kabi holatlar bu jarayonni kuchaytiradi. Shu sababli, mazkur muammoni hal etish kompleks yondashuvni talab qiladi.

Prezident Sh.Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek, “Olib borayotgan islohotlarimizning muvaffaqiyati, avvalambor, siyosiy partiyalarning etuklik darajasiga, ularning jonajon Vatanimiz oldidagi mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishga qay darajada tayyor ekaniga bevosita bog‘liqdir”[3]. Shuningdek, “Eng muhimi, partiyalar o‘rtasidagi siyosiy raqobat soxta obro‘ orttirishga emas, balki xalqimiz manfaatlariga xizmat qilishi zarur. Bu haqiqatni hech qachon unutmasligimiz lozim”[4], deb aytgan edilar.

Amaliyotda ayrim davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy yordam dasturlari “shartli” xarakterga ega bo‘lgan hollarda samaraliroq natija beradi. Aholiga moddiy yordam berish bilan birga ulardan muayyan shartlarni bajarish talab qilinadi: bolalarni ta’limga jalb qilish, mehnat faoliyatida ishtirok etish, kasbiy malaka oshirish kabi. Bu yondashuv fuqarolarni faollikka undaydi va ularda mas’uliyat hissini shakllantiradi. Mahalliy darajada bu kabi mexanizmlarni joriy etish aholining o‘z-o‘zini boshqarish salohiyatini oshiradi. Ayniqsa, mahalla instituti doirasida fuqarolarning ijtimoiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, jamoaviy loyihalarni amalga oshirish, ixtiyoriy mehnat an’analarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu orqali aholi nafaqat ijtimoiy yordam oluvchi, balki jamiyat rivojiga hissa qo‘shuvchi sub’yekt sifatida shakllanadi. Ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan, “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyili insonparvarlik va pragmatizm uyg‘unligini talab qiladi. Insonparvarlik aholining ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan bo‘lsa, pragmatizm bu jarayonning samaradorligini ta’minlashga xizmat qiladi. Agar faqat insonparvarlik ustuvor bo‘lsa, boqimandalik xavfi yuzaga keladi; agar faqat pragmatizm ustuvor bo‘lsa, ijtimoiy adolat buzilishi mumkin. Shuning uchun bu ikki yondashuv o‘rtasida muvozanatni saqlash muhim.

Mahalliy vakillik hokimiyati faoliyatida mazkur muvozanatni ta’minlash uchun strategik rejalashtirish muhim ahamiyatga ega. Ya’ni, qisqa muddatli ijtimoiy yordam choralari uzoq muddatli rivojlanish strategiyasi bilan uyg‘unlashtirilishi lozim. Vaqtinchalik moddiy yordam berish bilan birga, aholini ish bilan ta’minlash, tadbirkorlikni rivojlantirish, ta’lim va sog‘liqni saqlash sohalarini yaxshilash kabi chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Shuningdek, axborot siyosati ham muhim rol o‘ynaydi. Agar aholiga davlat siyosatining mohiyati, maqsadlari va natijalari haqida to‘g‘ri va ochiq ma’lumot berilsa, ularning ishonchi ortadi va ijtimoiy faolligi kuchayadi. Aks holda, noto‘g‘ri ma’lumotlar va tushunmovchiliklar ijtimoiy passivlik va boqimandalikni kuchaytirishi mumkin.

Mazkur jarayonda ta’lim tizimining o‘rni beqiyos. Ta’lim orqali fuqarolarda tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, ijtimoiy mas’uliyat kabi sifatlar shakllantiriladi. Bu esa ularning jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga zamin yaratadi. Shu nuqtai nazardan, ta’lim tizimi “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyilini amalga oshirishda strategik resurs hisoblanadi. Mahalliy vakillik hokimiyatining transformatsiyasi sharoitida mazkur tamoyilni amalga oshirish yangi

[3] Мирзиёев Ш. 1-том. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. М 54. – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – Б.586.

[4] Мирзиёев Ш. 4-том. Миллий тикланишдан-миллий юкланиш сари. М 54 – Тошкент: «Ўзбекистон» НМИУ, 2020. – Б.47.

yondashuvlarni talab qiladi. Jumladan, raqamli texnologiyalardan foydalanish, elektron boshqaruv tizimlarini joriy etish, aholi bilan interaktiv muloqotni kuchaytirish kabi chora-tadbirlar ahamiyatlidir. Bu orqali qaror qabul qilish jarayoni tezlashadi, shaffoflik oshadi va aholining ishtiroki kengayadi.

Ijtimoiy boqimandalikning oldini olishda madaniy omillar ham muhim. Jamiyatda mehnatga hurmat, tashabbuskorlik va o‘z-o‘zini rivojlantirish qadriyatlari ustuvor bo‘lsa, fuqarolar davlatga to‘liq qaram bo‘lib qolmaydi. Shuning uchun madaniy siyosat orqali ushbu qadriyatlarni targ‘ib qilish muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, huquqiy mexanizmlar ham muhim rol o‘ynaydi. Qonunchilikda fuqarolarning huquq va majburiyatlari aniq belgilab qo‘yilsa, ularning ijtimoiy faolligi oshadi. Mehnat qilish huquqi bilan birga mehnat qilish majburiyati ham belgilanishi, ijtimoiy yordam olish uchun muayyan shartlar qo‘yilishi mumkin. Bu esa boqimandalikning oldini olishga xizmat qiladi.

Mahalliy darajada ijtimoiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasidagi hamkorlik ijtimoiy muammolarni samarali hal etish imkonini beradi. Bu ham “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyilining amaliy ifodasi hisoblanadi.

Ijtimoiy sheriklik munosabatlarining chuqurlashuvi mahalliy vakillik hokimiyati faoliyatini yangi sifat bosqichiga olib chiqadi. Bu jarayonda davlat instituti yakka hukmron sub’yekt sifatida emas, balki turli ijtimoiy kuchlar o‘rtasidagi muvofiqlashtiruvchi va rag‘batlantiruvchi mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. Aholi manfaatlariga xizmat qilish tamoyili ana shu ko‘p sub’yektli boshqaruv modelida o‘zining eng samarali ifodasini topadi. Chunki jamiyatdagi turli guruhlar – tadbirkorlar, nodavlat tashkilotlar, fuqarolik tashabbuslari va oddiy fuqarolar o‘z manfaatlarini erkin ifoda etish va amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, “manfaat” tushunchasi statik emas, balki dinamik xarakterga ega. Ya’ni u vaqt o‘tishi bilan o‘zgarib boradi, yangi ijtimoiy sharoitlar ta’sirida qayta shakllanadi. Shu nuqtai nazardan, mahalliy vakillik hokimiyati doimiy ravishda aholining ehtiyoj va intilishlarini o‘rganib borishi lozim. Buning uchun sosiologik tadqiqotlar, ijtimoiy monitoring, raqamli platformalar orqali fikrlar yig‘ish kabi usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Amaliy misol sifatida aholi muammolarini aniqlashda “ochiq byudjet” va “fuqarolar tashabbusi” kabi mexanizmlarni ko‘rsatish mumkin. Bunday tizimlarda fuqarolar mahalliy byudjet mablag‘larini qanday sarflash bo‘yicha takliflar kiritadi va ovoz berish orqali ustuvor yo‘nalishlarni belgilaydi. Bu esa aholining faolligini oshiradi, ularda jamoat mulkiga nisbatan mas’uliyat hissini shakllantiradi. Shu orqali ijtimoiy boqimandalik emas, balki ijtimoiy hamkorlik madaniyati rivojlanadi. Ijtimoiy boqimandalikning yana bir muhim jihati – uning psixologik asoslaridir. Passivlik, ishonchsizlik, “mendan hech narsa o‘zgarmaydi” degan qarashlar fuqarolarni ijtimoiy jarayonlardan chetlashtiradi. Bu holatni bartaraf etish uchun aholining o‘z kuchiga ishonchini oshirish, kichik yutuqlar orqali ularni rag‘batlantirish muhim. Mahalliy darajada amalga oshirilgan kichik infratuzilma loyihalarida aholining bevosita ishtiroki ularda ijobiy tajriba va ishonchni shakllantiradi.

Falsafiy nuqtai nazardan, bu jarayon “sub’yektlashuv” deb ataladi. Ya’ni inson ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirokchiga aylanadi, o‘z hayoti va jamiyat rivojiga ta’sir ko‘rsata oladigan sub’yekt sifatida namoyon bo‘ladi. Aholi manfaatlariga xizmat qilish tamoyili aynan shu sub’yektlashuv jarayonini qo‘llab-quvvatlashi kerak. Shu bilan birga, iqtisodiy islohotlar ham mazkur tamoyilni amalga oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Agar mahalliy iqtisodiyot rivojlangan, ish o‘rinlari yetarli, tadbirkorlik uchun qulay muhit yaratilgan bo‘lsa, aholida boqimandalikka ehtiyoj kamayadi. Shuning uchun mahalliy vakillik organlari iqtisodiy siyosatni ham faol yuritishi, investisiyalarni jalb qilish, kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlashga alohida e’tibor qaratishi zarur. Ijtimoiy adolatni ta’minlash jarayonida differensiatsiyalashgan yondashuv ham muhim. Ya’ni aholining turli qatlamlari uchun turlicha siyosat yuritilishi kerak. Masalan, ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar uchun qo‘llab-quvvatlash choralari kuchaytirilishi lozim, biroq mehnatga layoqatli aholi uchun rag‘batlantiruvchi mexanizmlar ustuvor bo‘lishi kerak. Bu yondashuv ijtimoiy siyosatning samaradorligini oshiradi va boqimandalikning oldini oladi.

Madaniy-aksiologik jihatdan qaraganda, jamiyatda qadriyatlar tizimi muhim rol o‘ynaydi. Agar jamiyatda mehnat, bilim, tashabbus va mas’uliyat qadriyatlari ustuvor bo‘lsa, fuqarolar o‘z hayoti uchun javobgarlikni o‘z zimmasiga oladi. Aks holda, oson yo‘l bilan yashash, tayyor resurslarga tayanish kabi qarashlar ustun bo‘lib qoladi. Shuning uchun ma’naviy-ma’rifiy ishlar orqali ijobiy qadriyatlarni shakllantirish zarur. Mahalliy vakillik hokimiyatida kadrlar masalasi ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Agar rahbarlar va deputatlar aholi manfaatlarini chuqur anglasa, ular bilan muloqot qilish madaniyatiga ega bo‘lsa, siyosat samarali bo‘ladi. Aks holda, formal yondashuvlar ustun keladi va aholi bilan hokimiyat o‘rtasida uzilish yuzaga keladi. Shu sababli, kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimida ijtimoiy-falsafiy bilimlarga alohida e’tibor qaratish lozim. Zamonaviy sharoitda raqamli transformatsiya ham muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Elektron hukumat, onlayn xizmatlar, raqamli platformalar orqali aholi bilan muloqot qilish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa qaror qabul qilish jarayonida aholining ishtirokini oshiradi va shaffoflikni ta’minlaydi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar ijtimoiy nazoratni kuchaytiradi, korrupsiya holatlarining oldini olishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy boqimandalikning oldini olishda oila institutining o‘rni ham katta. Oilada mehnatsevarlik, mas’uliyat, mustaqillik kabi sifatlar tarbiyalanadi. Agar bu qadriyatlar mustahkam bo‘lsa, shaxs ijtimoiy hayotda faol bo‘ladi. Shu nuqtai nazardan, oila siyosatini kuchaytirish ham mazkur tamoyilni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Mahalliy darajada amalga oshiriladigan islohotlar uzviy va tizimli xarakterga ega bo‘lishi kerak. Ya’ni iqtisodiy, ijtimoiy, huquqiy va madaniy sohalardagi chora-tadbirlar bir-biri bilan bog‘liq holda amalga oshirilishi lozim. Faqat shu holda “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyili real mazmun kasb etadi va ijtimoiy boqimandalikka qarshi barqaror immunitet shakllanadi. Mazkur yondashuvning istiqbollari keng. Chunki globallashuv va raqamlashuv sharoitida jamiyatning barqaror rivojlanishi aynan inson kapitaliga, uning faolligi va ijodiy salohiyatiga bog‘liq bo‘lib bormoqda. Shu sababli, mahalliy vakillik hokimiyati faoliyatini insonga yo‘naltirish, uning manfaatlarini ta’minlash bilan birga faolligini oshirish strategik ahamiyatga ega.

Inson kapitaliga tayanilgan rivojlanish modelida “aholi manfaatlariga xizmat qilish” tamoyili faqat ijtimoiy himoya vositasi emas, balki taraqqiyotni harakatga keltiruvchi strategik omilga aylanadi. Bu yerda asosiy e’tibor insonning bilim, ko‘nikma, salohiyat va ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan bo‘ladi. Mahalliy vakillik hokimiyati ana shu jarayonni muvofiqlashtiruvchi va rag‘batlantiruvchi institut sifatida faoliyat yuritishi zarur. Bunday yondashuvda ijtimoiy siyosatning mazmuni ham o‘zgaradi. Ya’ni u faqat kambag‘allikni qisqartirish yoki ijtimoiy himoyani ta’minlash bilan cheklanib qolmay, balki aholining iqtisodiy va ijtimoiy imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan bo‘ladi. Masalan, ta’lim sifati va qamrovini oshirish, kasb-hunar o‘rgatish markazlarini rivojlantirish, innovasion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash kabi chora-tadbirlar aholining mustaqil ravishda daromad topish imkoniyatini oshiradi. Bu esa ijtimoiy boqimandalikning tabiiy ravishda kamayishiga olib keladi. Shu bilan birga, ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi ham muhim ahamiyatga ega. Yo‘llar, transport, suv ta’minoti, sog‘liqni saqlash va ta’lim muassasalarining sifati aholining turmush darajasiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Agar bu sohalar yetarli darajada rivojlangan bo‘lsa, fuqarolar o‘z imkoniyatlarini samarali amalga oshirish imkoniga ega bo‘ladi. Aks holda, hatto katta ijtimoiy yordam dasturlari ham barqaror natija bermaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoyev Sh. 1-tom. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qatiyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. M 54. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – B.586.

2. Mirziyoyev Sh.M. 2-tom. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. M 54. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2018. – B.34-bet.

3. Mirziyoyev Sh. 4-tom. Milliy tiklanishdan-milliy yuklanish sari. M 54 – Toshkent: «O‘zbekiston» NMIU, 2020. – B.47.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 23 iyundagi “O‘zbekiston Respublikasida mahalliy davlat hokimiyati vakillik organlari faoliyatini 2030 yilga qadar rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” PF-98-son farmoni.

5. Aristotel. Davlat. Toshkent. “Yangi asr avlodi”, 2010 y.